

UN AFER MASSA FAMILIAR

© 2019 Rosa Ribas
Autora representada per The Ella Sher Literary Agency

© 2019 Aurèlia Manils Guarro, per la traducció

© Donald Bowers / EyeEm, per la imatge de portada

© Joan Bautista / shutterstock.com,
per la imatge de contraportada

© 9 Grup Editorial SL, per l'edició
Capital Books

c. Mallorca, 314, 1r 2a B • 08037 Barcelona

T. 93 363 08 23

info@capitalbooks.cat

www.capitalbooks.cat

Disseny gràfic: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: setembre de 2019

ISBN: 978-84-948532-4-1

DL B 20276-2019

Imprès a Romanyà Valls, SA

Tots els drets reservats.

UN AFER
MASSA FAMILIAR

ROSA RIBAS

Traducció d'Aurèlia Manils

Capital Books

Per a Angélica

A la Lola li agradaven els enterraments.

En Mateo, en canvi, no entenia que, després de tant de temps sense sortir al carrer, hagués volgut assistir al de la Clementina Salabert, i encara menys quan només feia tres dies del funeral del germà mitjà dels Sardà. Trenta-cinc anys acabats de fer i càncer. Una promesa d'èpics relats de la seva lluita contra la malaltia, vívides dramatitzacions de les últimes trobades, descripcions minucioses del seu deteriorament físic i de totes les pèrdues: cabells, pes, color... Allò de la Clementina Salabert, de gairebé noranta anys, no tenia cap mena d'interès narratiu.

I, tanmateix, eren allà.

A la seva dreta, la Lola mantenia la mirada fixa en el taüt, il·lustrós com una immensa sabata embetumada. Tot i la música, en Mateo percebia aquell fregar de dents que de vegades el despertava a la nit. Alertat per la inquietud soterrada de la seva dona, observava dissimuladament la gent del voltant. La Lola potser no tenia raó en moltes coses, però mai no s'equivocava.

Al primer banc, entre els familiars, tres panses vestides de dol, cosines de la difunta, seguien amb melòdiques floritures els dictats de l'orgue. D'ençà del canvi de l'atrotinat instrument de tubs per un d'elèctric, els sepelis havien guanyat afinació però havien perdut carisma.

El grinyolar de dents de la Lola es va aturar quan va parar la música. A continuació uns segons d'estossecs, frec de teles i cruiximent de bancs de fusta dins els quals, indiferents a la cerimònia, els tèrmits cavaven impius túnels cecs.

La nau de la descomunal església de Sant Andreu era plena, fins i tot hi havia persones dretes al final. Les que havien arribat tard i les que volien marxar d'hora, no sense que abans es veiés que havien fet acte de presència. Era un funeral d'aquells de passar llista, d'aquells de «No t'hi vaig veure», «Doncs sí que hi vaig anar, era just al costat de... Qui no hi vaig veure va ser...», «Ara que ho dius, jo tampoc». Això, però, no explicava la presència de la Lola, que, a sobre, tampoc no semblava gens satisfeta d'aquell dia massa fred ni de la cerimònia de tons hivernals que li estava regalant. Les monedetes de les beates havien il·luminat totes les capelles, la claror tremolosa de les espelmes difuminava els cossos foscos; la ferum subtil de les flors i l'olor d'ovella que desprèn la llana suada omplien l'aire.

Què hi feien, allà?

—En aquest barri que encara té esperit de barri —declamava el capellà—, en què vivim persones humils, persones honrades...

—Quina imbecil·litat! Com si la pobresa ens fes bones persones —va dir ella.

Al banc del davant, un home va reprimir a temps el gest de tombar-se. En Mateo va donar un copet de colze a la seva dona.

—... com la nostra germana Clementina, que, tot i la seva avançada edat, no va deixar mai de treballar. —Pausa per als sanglots. Se'n van sentir dos—. Qui no la recorda? Vivaç i menuda, talment un esquiro! laboriós...

—Un esquiro!, ha dit? Un esquiro! laboriós? D'on les treuen, aquestes imatges? —va xiuxiuejar.

En Mateo li va fer un «sss!» més fort del que volia.

—Tu saps què fan, els esquiro!s? Acaparen.

—Lola, per favor.

—Són egoistes. Estraperlistes. Com el seu marit.

«I com el teu avi.»

Al banc del davant, uns quants caps es van inclinar cap enrere per acostar les orelles. S'imaginava perfectament què els corria per dins; no calia ser detectiu per estar al cas de tots els

rumors i les tafaneries que circulaven pel barri sobre la seva família, sobre la seva feina i, especialment, sobre la Lola.

—Un esquirol? —ella es va acostar les mans a la boca i va imitar els moviments d'un esquirol menjant una nou.

La dona de la merceria, a la dreta de la Lola, se la va mirar amb un somriure lleig. En Mateo va fer com si es disposés a aixecar-se. Ella li va posar una mà al genoll amb gest tranquil·litzador. Es va quedar assegut en guàrdia, les cames tenses. Els del voltant continuaven atents, tot i que les espatlles i els clatells es van anar relaxant a mesura que el relat del capellà recuperava l'interès. Anava per l'època de la guerra i la difunta n'emergia dotada de:

—Totes aquelles virtuts que tant li valoràvem: la prudència, la fermesa, aquell do per tractar la gent que tant trobarem a faltar...

El sermó era una exposició d'eufemismes, va constatar no sense admiració, ja que la Clementina havia estat garrepa, intransigent i amb molta tirada a la xafarderia.

Era el moment de tornar a cantar.

—Encara sort que és morta, perquè té aquestes tres cacatues a tocar de les orelles.

—Lola, per favor.

A la dona de la merceria se li va escapar una rialla, que va voler fer passar per un atac de tos.

Al primer banc, el fill de la Clementina Salabert es va tombar per localitzar el focus de la pertorbació. La seva expressió quan els va veure entre els assistents no va ser d'enuig sinó, més aviat, de sorpresa, amb aquella espurna d'alarma que la professió d'ells despertava normalment en la gent.

No haurien d'haver vingut, no haurien d'haver sortit de casa. Encara no. L'havia enredat. S'havia tornat a deixar enredat, altra vegada.

—Va, Lola. Marxem.

Aquest cop es va aixecar. Havia tingut la precaució de seure a l'extrem del banc. Va agafar la Lola pel braç amb força i la va

obligar a aixecar-se. Al passadís es va col·locar darrere d'ella i, amb una pressió discreta als ronyons, la va anar empenyent fins a la porta com un atracador empenyeria una ostatge a punta de pistola. Va saludar circumspecte la gent que els mirava. Va distingir en moltes cares aquella lluïssor de maligna satisfacció de les tafaneries confirmades. Van sortir fora. No va parar de dirigir-la fins que van girar la cantonada.

En Marc els esperava dins el cotxe, al carrer lateral. Només hauria faltat que els esperés amb el motor en marxa.

Mentre anaven cap allà, en Mateo li va preguntar:

—Però, a veure, per què has volgut venir a l'enterrament?

—Hi ha alguna cosa que fa pudor. I no parlo de tots aquells vells.

—No pot ser, Lola.

Els ulls del seu fill al retrovisor no mostraven sorpresa perquè haguessin sortit abans d'hora.

Ella es va acomodar al seient de darrere del copilot. Els dos homes, al davant.

—Vols que tornem a passar per Fabra i Puig com abans, mama?

Els havia fet fer molta volta per anar de casa a l'església. Volia veure una cosa, els havia dit. A l'altura d'una botiga de llums li havia demanat que afluixés la marxa i havia somrigut mirant una gran placa lluent que anunciava la consulta d'un metge.

—No. Ara no cal. Ja he vist el que volia veure.

I no va donar cap més explicació.

—No sé de què vols que parlem. A més, he de penjar. Ja tornen.

Des de la finestra de la seva habitació, al segon pis de la casa, l'Amàlia va veure aparcar en Marc davant la tanca del jardí. L'enterrament havia estat molt breu. O el pas d'ells per l'enterrament.

Quan va sortir del cotxe, la seva mare va aixecar la vista i la

va mirar. «Què fas? Amb qui parles? No cal que m'ho diguis. Ja ho sé.»

La mà que aguantava el mòbil va baixar de cop i va deixar la noia en una ridícula posició de ferms. Maleïda mà pavloviana, qui t'ha ordenat fer res?

—Però... —va arribar a dir en Pere. Ella va penjar amb un toc cec del polze, va sortir de l'habitació i va baixar.

Se'ls va trobar al menjador. La mare la va saludar amb un gest distret i va passar de llarg. Caminava millor, sense la rigidesa de la medicació. Qui es va posar rígid va ser el pare quan va veure que anava cap a la cuina. La porta que va obrir, però, no va ser la de la nevera, sinó la que duia al jardí. Va passar de llarg de l'emparat i dels rosers, hortènsies, matolls de margarides, el llimoner i dos tarongers, testos carregats de cactus i un llorer, fins que va arribar al petit hort del final. La tieta Claudia, germana gran de la mare, es va incorporar amb una petita aixada a les mans. Van parlar separades per una tanca d'arbustos, amb gestos semblants, els de la tieta Claudia tretze anys més desgastats.

Quan la mare va tornar a entrar se'ls va trobar encara arrengherats a la porta del menjador.

—Què hi feu aquí, com estaquirotos? La Claudia pensa el mateix que jo, d'això de la Salabert.

—I des de quan té importància el que digui ta germana? —va preguntar el pare.

La mare va somriure i va assenyalar el ram de roses damunt la taula.

—Les ha deixat la Claudia. Com és que no em portes mai flors, Mateo?

—Doncs perquè tens un jardí immens, que és d'on les ha collit la tieta Claudia —va contestar l'Amàlia.

—Ja ha sortit l'advocada dels pobres. —El somriure de la mare va treure ullals—. A veure, i aquell tarambana amb qui parlaves per telèfon, et duia flors potser? Segur que no. I ves per on, ara has tornat amb nosaltres.

–Si tanta nosa us faig, me...

–Deixa-ho, Amàlia –va dir el pare.

–Sí, això, deixa-ho, Amàlia –va rematar la mare. De sobte, es va encarar amb en Marc:– I tu, què hi fas aquí encara? Que potser no tens casa? Que no tens família? O és que tens pensat quedar-te a dinar? «Què hi ha per dinar, mama? Què hi ha per dinar, mama?»

Feia anar els braços amunt i avall, corbats, amb un moviment simiesc. L'Amàlia va apartar la vista per por que ella li llegís el símil en la mirada.

Llavors va deixar anar aquell so odiós, aquell espetec tallant i sec amb la llengua que li servia per descarregar tot el seu menyspreu.

Els va girar l'esquena, es va arribar fins a l'escala amb dues gambades i va pujar cap al primer pis. Cop de porta. El dormitori. S'havia apropiat el dormitori?

–Potser avui el pare haurà de dormir a la teva habitació, Marc –va dir l'Amàlia.

–Ja no és la meva habitació –va respondre ell.

El pare no va reaccionar. Devia estar rumiant el que havia dit la mare sobre la Clementina Salabert. Se'n va anar al despatx.

En Marc es va acomiadar d'ella fredament i va marxar. L'Amàlia es va ficar a la cuina. Va trobar un cistell amb tomàquets damunt la taula. La tieta Claudia no solament els havia deixat flors, també corresponia amb aquella mena de delme al privilegi de ser l'única que s'encarregava del gran jardí de la casa.

Mentre començava a fer el dinar, la va mirar per la finestra. I és clar que el Pere li havia dut flors. Sempre que creia que s'havia de fer perdonar alguna cosa. Va picar els tomàquets amb fúria.

En Marc es va allunyar de casa dels seus pares. Va girar la cantonada i va treure el mòbil per trucar a l'Àlícia, la seva dona.

Ella no dinava a casa pràcticament mai, al bufet sempre estaven fins al capdamunt de feina.

Tot i que aquell matí ell se li havia queixat dels pocs encàrrecs que els arribaven a l'agència, li va assegurar que també tenia moltes coses per fer i que per això havia preferit no dinar a casa dels seus pares; que aniria a algun restaurant de menú i després continuaria amb la feina; que sí, que estava una mica cansat, però que ella sabia perfectament que no era gaire de pauses i encara menys de migdiades; i és que, a més a més, havia de recuperar temps, ja que al matí havia acompanyat els seus pares a un funeral perquè la mare havia decidit de cop i volta que hi volia anar i, com que el seu pare tenia el cotxe al taller, havia interromput el seguiment, però que continuaria amb la investigació a la tarda. Que sí, que ja ho sabia que no era el seu xofer, que tampoc l'hi havien demanat, que la idea havia estat d'ell, però que havia d'entendre que valia més que la seva mare no caminés gaire pel carrer perquè encara estava un pèl delicada, una mica inestable. Que sí, d'acord, que ell feia servir els eufemismes que li venia de gust i no entenia que a ella això la molestés, però que si ho volia anomenar d'una altra manera, que no es reprimís, que ho deixés anar si així es quedava més tranquil·la. Que reaccionava com reaccionava i que tant hi feia com s'organitzés el temps, perquè total ella tampoc no hauria anat a dinar a casa i no es veurien fins a la nit i probablement arribarien tots dos a la mateixa hora.

Va penjar.

A la nit continuarien discutint a casa seva, aquell pis del barri de Gràcia, una ganga amb tuf d'expropiació i desnonament que havien comprat feia un parell d'anys i on encara es percebia l'espectre de l'antic propietari. Voltors, voltors.

No, no compraria flors. No havia de demanar perdó de res, a diferència de l'ex de sa germana.

Va entrar en un restaurant atret per una pissarreta que, amb lletra maldestra, prometia plats de consoladora simplicitat infantil. De primer, pasta amb salsa de tomàquet. De segon, fi-

let a la planxa. Per postres, un flam. «És casolà, casolà.» També era pueril l'afany de fer encaixar l'ampolla en la taca circular de les estovalles cada vegada que se servia el vi, que es va acabar abans de les postres casolanes, casolanes. Es va prendre dos cafès per vèncer la somnolència. No hauria d'haver demanat el whisky. L'esperaven unes quantes hores de seguiment de la cuidadora d'una iaia. Els fills volien comprovar la veracitat de les minutes que els presentava. Hauria d'afanyar-se si volia fotografiar el moment en què treia la dona amb la cadira de rodes al carrer, a passejar pel parc de la Pegaso.

Potser trobaria alguna floristeria pel camí.

PRIMERA PART

Dilluns. L'Amàlia va baixar a esmorzar d'hora. Malgrat el cendrer rentat i eixut, deixat cap per avall a l'aigüera, a la cuina hi quedava el rastre de la primera cigarreta del seu pare. Va obrir la finestra. A la mare, des que havia deixat de fumar, les puntes de cigarreta la molestaven com extremitats fantasma. Es va preparar un cafè i una torrada que es va menjar a peu dret, amb l'orella atenta als possibles moviments del pis de dalt. Silenci. La medicació concedia a la mare un son potser artificial, però llarg. Amb l'últim glop de cafè baixant-li coll avall va tornar a enfilarse cap a l'habitació. Va seure a l'ordinador per redactar l'informe d'un cas d'absentisme laboral. L'havia tancat el divendres, però havia ajornat la redacció del text per tenir alguna cosa a fer quan comencés la setmana. Ara, com si hagués deixat l'argila massa temps a l'aire, les paraules no acabaven de desenganxar-se de la massa solidificada que tenia dins el cap. Tot plegat, per resumir cinc dies.

Ho podria haver resolt en quatre, però el client havia insistit que n'hi dediqués cinc. Així, quan confrontés el treballador amb la seva falta, ho podria fer amb la mà ben estesa.

Al principi en Santiago Rosales, protagonista del seu informe, li havia semblat un personatge simpàtic, amb aquell caminar garrell, com si tingués les cames fetes per a la motocicleta que el traslladava de reparació en reparació, amb la camisa oberta fent volar quadrets al vent.

El majorista de materials de construcció que el tenia contractat feia temps que sospitava de les seves freqüents baixes per malaltia. L'amo de Marfisa, SL, amb la mirada arrogant i

llefiscosa de qui se sap posseïdor d'objectes d'irresistible desig, s'imaginava, o més aviat estava convençut, que els banys de les cases dels treballadors estaven enrajolats amb «les meves rajoles», les parets arrebossades amb «el meu guix» i que molts metres de «les meves canonades» recorrien l'interior de murs i parets gràcies a les seves donacions involuntàries a la xarxa de cisadors als quals donava feina. Era un mal endèmic, assegurava, per això feia els ulls grossos davant els robatoris, sempre que es mantinguessin dins d'un límit. A més, mentre els seus empleats es creguessin astuts i impunes, estarien satisfets i, alhora, sempre temorosos de ser descoberts, de manera que procurarien no cridar l'atenció. Això es traduïa, li havia explicat l'amo de Marfisa, SL, en un baix nivell de conflictivitat laboral, cosa que ella va retraduir com a estalvi pels augments de sou que no li demanaven a canvi del que li furtaven. Per mantenir la il·lusió, l'empresa aplicava de tant en tant algun escarment exemplar, amb què aconseguia uns quants dies sense distraccions de material, seguits d'unes setmanes de petits temptejos en forma de volanderes, tacs o paquets de màstic, abans de tornar a la normalitat dels furtis.

En Santiago Rosales, que era repartidor, no n'havia tingut prou amb les sostraccions tolerades i, segons l'amo de l'empresa, s'havia «passat de llest». L'Amàlia pensava que s'havia passat d'estúpid. I no suportava la gent estúpida. El dolent de la pel·lícula cau bé si és llest, per molt garrell que sigui. Si no compleix aquesta premissa és que ha nascut per ser esbirro, per rebre ordres i complir-les. Això ho sap tothom amb un mínim de cultura televisiva.

Es veu que en Rosales no havia après res de les pel·lícules o no mirava els programes adequats. Si es volia guanyar uns ingressos extres mentre cobrava la falsa baixa, ¿calia fer reparacions al seu mateix barri? No podia oferir els seus serveis a l'altra punta de Barcelona? A les Corts o a Sants? No, ell ho feia a Sant Andreu, on molta gent el coneixia. Sí, també ho entenia, precisament per això li sortien feinetes. Però, per aquest ma-

teix motiu, un altre treballador de l'empresa se n'havia adonat i l'havia denunciat. Un cas trivial. L'empresa només necessitava proves de l'engany.

Va acabar d'escriure l'informe i el va enviar al seu pare. Va alçar la mirada de la pantalla de l'ordinador. L'habitació s'havia encongit des que havia marxat de casa dels pares i no semblava disposada a recuperar les dimensions que ella li recordava. Potser perquè cada vegada que hi posava els peus es repetia que la seva estada allà era provisional, que així que pagués alguns deutes començaria a buscar pis. De moment, però, era l'únic espai que podia considerar seu. La resta de la casa, tal com passa sempre als fills retornats, ja no li pertanyia; de vegades topava amb les cantonades dels mobles o ensopgava amb les estores.

La casa continuava en silenci. Va baixar al despatx i es va esperar asseguda en una de les tres butaques blaves que conformaven una petita sala dins de l'espai d'oficina, mentre el seu pare revisava l'informe i preparava la minuta. Era on acomodaven els clients quan els comunicaven els resultats de les seves investigacions. El despatx feia pudor de les cigarretes del pare, d'en Marc i de l'Ayala. Ella també havia deixat de fumar. Damunt la tauleta de vidre hi havia un cendrer pesant de vidre tallat, que algú havia dit que era de Bohèmia, i un ventall format amb fullets de l'agència. Totalment absurd. Qui s'asseia allà ja sabia que eren detectius. El problema era la poca gent que hi semblava interessada.

Quan el pare va acabar, l'Amàlia es va aixecar i es va traslladar a una de les cadires del davant de l'escriptori, on el pare rebia els clients.

—Tens alguna cosa nova per a mi? —va preguntar.

—De moment no, però tot just he enviat un parell de propostes. La primera que tingui resposta positiva és teva.

—Últimament no es pot dir que ens plogui la feina.

—Això va a temporades. Potser haurem de fer més publicitat.

—On? A la revisteta de l'associació de veïns?

—No siguis tan sarcàstica, Amàlia. —El pare va posar la fac-

tura i una còpia de l'informe dins un sobre i el va deixar damunt la taula.

Ella va allargar la mà.

—Si ja està ho puc portar jo mateixa als de Marfisa.

Era una altra manera de matar el temps fins a l'hora de dinar. Quan va agafar el sobre en va quedar al descobert un altre amb el logotip de WHO, Walker, Huarte y Olesa, una agència de detectius amb oficines per tot Espanya. El seu pare li va seguir la mirada i no va poder reprimir el gest de tapar-lo amb un altre paper. Ella, amb un moviment ràpid, va agafar el sobre sense que ell ho pogués impedir.

—Per què ens han escrit, els de WHO? —El seu atreviment no arribava fins al punt de treure la carta del sobre.

El pare es va recolzar a la cadira i va respondre, evasiu:

—Es volien reunir amb mi.

—I?

—Ara no, Amàlia. Tenim feina.

—No en tenim. Va, explica-m'ho. Per què volien parlar amb tu?

—Fa temps que em van al darrere. Volen que ens hi fusionem.

—Fantàstic!

A la segona síl·laba ja va saber que no.

—Fusionar-nos. Ells en diuen fusió, però la veritat és que estan absorbint les petites agències. S'emporten els treballadors i després les tanquen.

Se li va tornar a escapar una paraula de tres síl·labes. Una de les preferides del seu pare, a més.

—Perfecte.

—De perfecte, res, i de fantàstic encara menys. Que no has entès el que he dit? Tanquen les agències.

—És igual, nosaltres podem anar tots a la Diagonal. Tu has vist quines oficines tenen?

L'expressió del pare es va endurir. Va descriure un arc amb el braç mostrant el despatx.

–Quin mal té aquesta?

–L'oficina en sí, cap. Però som al cul del món. –Va esperar una rèplica que no va arribar–. Valdria la pena pensar-hi, no?

–Ja els he dit que no m'interessa.

–Sense consultar-nos? Trobo que n'hauríem de parlar entre tots, no creus?

–No hi ha res a consultar. L'agència no està en venda. Punt.

–I no tenies ni la intenció de comentar que hi havia aquesta oferta, oi? Em pensava que en una empresa petita, i a sobre familiar, es parlava de les coses.

–L'agència la dirigeixo jo i em sembla que estic capacitat per prendre les decisions encertades per a tots.

–El capità que no en té prou enfonsant-se amb el seu vaixell, sinó que a més ha punxat els bots salvavides.

–No siguis tan dramàtica, filla. Aquí no s'enfonsa res. És una etapa de vaques magres. Res més. I no vull que una gran agència ens absorbeixi i ens converteixi en simples empleats sense personalitat, sense independència.

Un comentari més per part d'ella i tindrien una baralla en tota regla, però no estava en bona posició per arriscar-s'hi. Si allà hi havia algú faltat d'independència era ella. Va agafar el sobre amb la factura en senyal de rendició i va sortir del despatx.

Va tancar la reixa del jardí quan va sortir al carrer. La càries immobiliària dels setanta va arrencar moltes cases baixes i les va substituir per blocs de pisos, però el barri gairebé no s'havia desprès del seu caràcter de poble, encara que fes un segle llarg que teòricament formava part de Barcelona. Casa seva, la de l'indià, amb les seves dues plantes i un porxo amb dues altes columnes, destacava entre construccions baixes al carrer de Malats. El seu rebesavi, en Magí Obiols, s'havia fet ric a Amèrica i la va fer construir al poble d'on era originari, perquè l'enveja dels desconeguts no produeix tanta satisfacció com la dels vells coneguts.

Un carrer de poble en un barri que havia estat un poble i

on el veïnat deia que anava «a ciutat» quan s'arribava fins al llunyà centre de Barcelona, per molt metro que tinguessin. Qui voldria contractar uns detectius amb despatx en una adreça com aquella?

Quan va arribar a la cantonada, el cruixit penós del sobre amb l'informe la va advertir que si continuava repicant-lo contra la seva cuixa acabaria ben arrugat. Va afluixar la marxa.

Vendre l'agència? Traslladar-la? Va agafar el sobre de WHO, el va estripar i el va llençar a la paperera. Tema tancat. Llavors es va adonar que potser s'havia precipitat. Si hi hagués dedicat una mica de temps, podria haver reescrit el protocol de seguiment de l'Amàlia i haver-hi afegit cinc o sis hores més de feina. Eren perfectament assumibles per part del client i a la seva filla li anirien molt bé. La situació econòmica de l'agència no li permetia tornar-la a posar en nòmina.

Va agafar el telèfon per trucar-li. L'aparell va protestar emetent un timbre.

–Hernández, detectius.

–Mateo, tinc un problema. –La veu del propietari de la farmàcia del carrer d'Arbúcies–. Ens ha entrat gent al pis de ma mare.

–En primer lloc, bon dia, Eduard, i després, no entenc per què m'ho expliques a mi.

–Ai, perdona, bon dia, Mateo. És que hi ha gent vivint al pis que era de la meva mare. Ocupes.

–I? –Va anar tocant les piles de papers buscant el tabac.

–Doncs que em pensava que em podries ajudar a fer-los fora.

–T'equivoques de ram. Nosaltres no som uns sicaris. Truca a la policia.

–Ja hi vaig trucar, però fugen d'estudi. I algú m'ha dit que...

–Doncs t'ha enganyat.

El va trobar just sota la còpia de la factura de Marfisa. Es va tornar a enfadar per les presses. «Sis hores li podria haver colat.»

–Però... és que... em va semblar entendre que... –Semblava

avergonyit, però no penjava—. És que m'han dit que... vosaltres... de vegades...

Tampoc era qüestió de rebutjar una possible feina. Tocava fer un altre pas.

—Qui?

—La Violeta, de la papereria.

—Per quins set sous?

—És que li estava explicant això del pis i m'ha dit que potser tu...

—Hi havia algú més, a la botiga?

—No. Nosaltres sols.

Va aprofitar el silenci de l'altre costat per encendre la cigarreta.

—Segur?

—Totalment. Fins i tot va tancar la porta del carrer.

Bé.

—Estem desesperats, Mateo. Ens demanen diners per deixar el pis. És un xantatge. No saps com t'ho...

—D'acord. Potser et podré ajudar. Però nosaltres no ens dediquem a aquestes coses, que et quedi ben clar.

—Claríssim, Mateo.

—Ara, potser conec algú.

—Sí, d'acord.

—Però et queda clar que no som nosaltres, oi?

—Molt clar. El que tu diguis.

—No, no perquè jo ho digui. Perquè és així.

—Sí, sí, és clar.

—Molt bé. Doncs dona'm les dades i dona'm uns dies. Prenc nota de tot.

Després va trucar al Daniel Ayala, el seu col·laborador des que havia fundat l'agència. El seu home de confiança.

L'Ayala li va dir que vindria a la tarda. Ell va decidir sortir al carrer. El carrer era gent i la gent, una font d'informació. Les voreres, les botigues, els portals, els mercats, els bars estaven

presos per la xerrameca, per la necessitat de parlar. Parlaven les dues dones carregades de bosses que bloquejaven la vorera, la parella de pas sincronitzat a la qual va avançar, el venedor xinès i el client entrevistats darrere el vidre del basar, un grup d'adolescents apilonats al voltant d'un banc que intercalaven paraules entre crits i rialles, una mare que s'adreçava alhora al bebè del cotxet i al mòbil. El que era estrany, el que despertava suspicàcia, era que dues persones caminessin juntes en silenci; la màquina de les conjectures es posava en marxa de seguida: per què no es diuen res? Si fins i tot s'havien aturat a conversar aquells dos homes amb qui s'acabava de creuar i que sabia que es menyspreaven mútuament. Tothom llançava informació enlaire com purpurina. La major part es quedava a terra, minúscula i estèril, però de vegades una partícula diminuta s'unia amb una altra i l'alquímia de la casualitat la convertia en or.

Aquell dia, pel que semblava, tocava morralla.

De cop, va percebre uns moviments estranys a l'altra vorera. Un pas cap endavant, un petit gir a la dreta, un altre a l'esquerra, un altre pas indecís, canvi de direcció. L'Enric Moltó preferia girar cua abans que ensopegar amb ell. Feia un any, havia estat client seu. Després va retirar-li fins i tot la salutació. Perquè havia fet bé la seva feina.

En Moltó tenia una botiga de mobles al barri. Els havia contractat perquè creia que algun dels seus treballadors robava a l'empresa. Els comptes no li quadraven. En Moltó temia el dolorós moment en què els detectius confirmessin les seves sospites; i encara temia més el nom que li poguessin donar, perquè tots els seus empleats feia molts anys que treballaven per a ell. I tot i que, pel que ell mateix havia dit, estava preparat i havia acudit a en Mateo per la confiança que inspira algú del barri, no va suportar la vergonya quan aquest va descobrir que els que li estaven robant no eren els treballadors, eren els seus gendres. No un d'ells, sinó tots dos.

Va pagar la factura del servei al comptat. Quan se n'anava, li va dir:

—Has trencat la meva família.

Des que havia fet fora els dos gendres de l'empresa, en Moltó no es parlava amb les seves filles. I esquivava en Mateo.

Va veure com s'escapava fins a la cantonada següent.

No era l'única persona que l'evitava pel fet que sabia massa coses. No tothom és capaç d'entomar determinades veritats, i hi havia qui el considerava culpable de les conseqüències.

El sol tebi de principis d'octubre el va convidar a seure en una terrassa de la plaça d'Orfila. Va donar un cop d'ull a l'interior del bar. Hi havia, com molts altres matins, la Merceditas, la deessa local d'aquell establiment.

Un bar no és un bar si no té algun parroquià estrany que desperta en els amos una barreja de compassió i d'aversion: un jubilat sempre de mal humor, una alcohòlica xerrameca i una mica busca-raons, un boig inofensiu, tot i que de vegades histriònic, un estranger taciturn. Un bar comença a ser un bar de veritat quan un d'aquests penats el tria per quedar-s'hi, per seure hores i hores en un tamboret al final de la barra, a tocar de la paret. Els amos els ofereixen cafè o cervesa amb un «ja ho trobarem» per no ofendre'ls.

Aquest bar estava sota els auspicis de la Merceditas. Tenia seixanta anys i havia passat la major part de la vida cuidant els pares, malalts. Quan van decidir morir-se, gairebé alhora, era tard i la van deixar sense ocupació, sense sentit. Els pares l'havien convertit en una planta d'interior, no li interessaven els viatges i durant les llargues jornades tancada a casa s'havia llegit tot el que va poder oferir-li la biblioteca municipal. Va descobrir aquell bar a la cantonada i s'hi va instal·lar per tenir prou soroll de fons mentre recuperava el temps perdut i mirava d'anar-se'n al llit almenys una vegada amb tots els homes dels quals s'havia enamorat platònicament al llarg del temps. No li anava malament.

—Mira que ets ben parit, Mateo! —li va dir quan el va veure. Ell la va saludar i va seure a la terrassa.

—Tu també acabaràs caient, detectiu —li va arribar de l'interior.

—No et dic que no.

Entre els clients del bar va reconèixer un morós prenent un cafè i dos dels amants ocasionals de la Merceditas. Pel carrer va veure passar dos adúlter, home i dona; un pare que no sabia que la seva filla no anava a classes d'anglès sinó de teatre; una dona que s'havia fet arreglar la cuina a costa de l'assegurança, havent provocat ella mateixa un petit incendi; un home que tenia rellogat un pis pastera a la rambla de l'Onze de Setembre; l'albanès que feia d'estàtua humana a la Rambla; el farmacèutic que li havia demanat que l'alliberés dels ocupes. Va interrompre el repàs dels seus coneixements quan va veure aparèixer, girant una cantonada i a bon pas, una figura familiar. Va deixar els diners damunt la taula i va anar a trobar-lo.

—No t'escapis —li va cridar la Merceditas. Ell es va tombar i li va picar l'ullet.

El cos de la dona va onejar de riure sobre el tamboret.

—On va, pare? —I li va fer dos petons.

—A casa. Vinc de fer un volt. Avui he baixat fins a la plaça de les Glòries. A mirar les obres.

—Déu-n'hi-do, el volt!

—Doncs això no és res. Ahir vaig arribar fins al Poblenou.

D'ençà que s'havia jubilat, el seu pare caminava i caminava, encara empaitant aquella ciutat sempre esquiva amb els forans. Tan de pressa que la seva mare es negava a acompanyar-lo.

En certa manera, ja havien estat així les passejades dominicals de la seva infància. El seu germà Basilio i ell van créixer entre els ritmes descompensats dels seus progenitors. El pare caminava de pressa, com si esperés trobar qui sap què a la propera cantonada. La mare, en canvi, es quedava embadalida davant d'un aparador, contemplant els testos d'un balcó, preguntant-se el perquè del nom d'un carrer, admirant una tanca historiada. I ells, sobretot quan eren petits, no sabien si seguir els passos accelerats del pare, que continuava caminant sense adonar-se que la seva dona s'havia aturat, o mirar el que ella els assenyallava amb entusiasme. En aquells moments es van crear els vincles i els hàbits pels quals encara es regia la família: en Basilio

es quedava amb ella i en Mateo empaitava el pare, sobretot per frenar-lo, perquè esperés els altres dos.

—L'acompanyaré a casa.

Es va posar a la seva dreta, com sempre, un hàbit adquirit de petit. Al fill gran se li ha de donar la mà bona. Es va esperar que ell reprengués la marxa per acomodar el pas.

—Has parlat amb ton germà, últimament? —li va preguntar el pare, sense mirar-lo.

No. Però ja intuïa què li volia explicar.

—Sembla que la botiga no funciona gaire bé.

—Pare, recordi que ja en vam parlar l'última vegada. No li doni més diners.

—Però és que la teva mare...

—Els arruïnarà a vostès, també.

El pare callava. Continuava sense mirar-lo i en Mateo va deduir que ja els n'havia tornat a demanar. Un gos es va entestar a passar entre ells dos. La mestressa el va renyar però no va fer res per impedir-ho.

—Només calia tibar una mica la corretja —li va dir el pare, enfadat perquè havia hagut de baixar a la calçada i un cotxe havia tocat el clàxon.

En Mateo no va acceptar el canvi de tema.

—Hauré de parlar amb en Basilio. Això no pot continuar.

I, tot i que el pare li va dir que no calia, que era l'última vegada que li donaven diners, que... la mirada encara baixa i el poc èmfasi en la veu demostraven que en realitat estava desitjant que hi parlés.

El va deixar a la porta de la caseta on s'havien criat i es va dirigir cap a la botiga d'en Basilio.

Del carrer estant va veure que no hi havia cap client dins, només aparells que picaven, trinxaven i esprenien la renda dels seus pares. Va empènyer la porta. La campaneta va fer sortir el seu germà de la rebotiga. Sense que en Mateo digués res, en Basilio va entendre immediatament el motiu de la visita.

–És un préstec, d'acord?, per trampejar la situació –li va dir, mentre se situava darrere del taulell.

–Un altre? Però alguna vegada els has tornat un sol euro?

–Això no és cosa teva.

–I tant que ho és, Basilio, els estàs plomant.

El seu germà se'l va mirar amb els braços plegats.

–Que sigui l'última vegada que els demanes pasta.

–I si no, què? Què faràs? M'enviaràs un dels teus goril·les perquè em trenqui les cames?

–Què dius?

–No et facis l'ofès, Mateo, que venim del mateix lloc i, per molt greu que em sàpiga, coneixem la mateixa gent. A més, ja en tens la fama.

El somriure de supèrbia del germà li va fer perdre el control.

–Doncs així ja saps a què t'exposes.

–És una amenaça? Amenaces el teu propi germà? –Va sortir de darrere del taulell apuntant-lo amb un bolígraf–. Però qui t'has pensat que ets?

–Basilio...

–Basilio, què? –El seu germà se li va plantar a pocs centímetres, aixecant el pit–. Saps què ets? Un mafiós, un delinqüent de barri que es creu algú perquè li han donat la llicència de detectiu. Però ets un detectiu d'estar per casa...

Dos anys i mig significaven una era geològica quan eren petits. Ara tots dos ja rondaven la cinquantena, però als germans grans no els agrada gens que els petits els facin retrets que posin en dubte la seva superioritat. Va aferrar el seu germà per les solapes de la jaqueta.

–Doncs així ja saps de què soc capaç. Si els continues esprenent, les cames te les trencaré jo en persona.

En Basilio es va deixar anar d'una manotada.

–Tu atreveix-t'hi.

Els va separar la campaneta de la porta.

El seu germà tenia un client; ell, encara no.

L'Amàlia va posar la clau al pany i, durant un segon, una mena d'enrampada, ressò d'antigues incerteses, li va paraitzar la mà.

«Malgrat els anys.»

Quan van començar les crisis de la seva mare, ells van aprendre que hi havia una cosa pitjor que tenir un monstre a l'armari, i era no saber si seria dins o no. Vivien amb l'angoixa de sortir de casa sentint-se prínceps i tornar-hi transformats en una desferra familiar. Per més que els busquessin, no en trobaven els motius. Eren coses que passaven.

Temien el moment d'entrar a casa i, alhora, hi entraven amb l'esperança que fos un bon dia. Perquè els dies bons ho eren molt; llavors era divertida, loquaç; era tendra, benèvola; era generosa, magnànima. Era la cara A de la vida. N'hi havia per posar-se a ballar.

Va girar la clau i va empènyer la porta.

El nas la va arrossegar fins a la cuina. Quan va entrar, un tel fi i càlid de vapor li va cobrir la cara. La mare estava tirant la pasta a l'olla. El seu germà remenava la salsa.

—Macarrons! —va anunciar en Marc, com a salutació—. Amb salsa de tomàquet i carn picada.

I es va transformar en el nen de nou anys que s'obstinava perquè el deixessin ajudar a la cuina. La cabellera de la mare es va cobrir de rul·los i el davantal va estrènyer una cintura marcada pel vol de la faldilla de roses grosses; la sintonia alegre i simple d'una sèrie familiar es va barrejar amb el barboteig de l'aigua.

—Avui el Marc dina a casa. L'Alícia és a Madrid per feina —li va explicar la mare.

En Marc també solia dinar sol quan la seva dona era a Barcelona, però la mare necessitava apaivagar la mala consciència pel que havia dit al seu germà després de l'enterrament de la Clementina Salabert. El menjar era un dels seus instruments, el seu llenguatge no verbal per expressar el que no havia pronunciat mai: una disculpa.

—Avisa el teu pare. Dinarem d'aquí deu minuts.

L'Amàlia va sortir i es va dirigir cap al despatx. Ell no va tancar la finestra de l'ordinador a temps. Tenia oberta la pàgina de persones desaparegudes de la policia. Va fer com si no ho hagués vist i li va explicar que l'amo de Marfisa estava tan satisfet que els pagaria un dia de feina extra com a bonificació.

El pare va dirigir la mirada cap a l'esquerra, com sempre que calculava mentalment.

—Una part és teva —li va dir.

—No. Em teniu aquí vivint a dispesa...

—I pel temps que calgui, filla. No et prenguis a la valenta el que et va dir la mare l'altre dia. Ja saps que...

Ella va aturar l'explicació amb un gest de la mà. Fins aquí. No volia sentir que en realitat la seva mare s'alegrava que tornés a ser a casa. No volia que ho tornés a dir per justificar-la, per disculpar-la com feia tants anys que estava fent.

Van entrar a la cuina. En Marc tornava a tenir vint-i-vuit anys i les roses havien tornat a l'hule que cobria la taula, però la cullera de fusta de la mare remenava una salsa màgica que també va embriuar el pare. Ella es va mantenir en guàrdia.

—On menjarem? —va preguntar.

La taula de la cuina era una mica petita per a quatre persones, però preferien aquesta que la del menjador, amb cinc cadires.

—Aquí mateix, no? —va proposar el pare.

—Però, amb aquest hule? —va protestar en Marc, que, envoltat pels efluis aromàtics del seu plat preferit, no es va fixar en el canvi d'expressió de la mare.

—Què li passa, a l'hule? —Va deixar de remenar.

—Doncs... que és molt..., molt de plàstic —va contestar amb to bromista, aliè a la foscor de la pregunta.

El pare, en canvi, sí que l'havia captada.

—El forn ja està a punt. —Es va afanyar a abocar els macarrons a la safata i, com que ella no feia el gest de tirar-hi la salsa per sobre, li va prendre la cullera de la mà i va voler atraure la seva atenció:— On és el formatge ratllat, Lola?

—A la nevera, en una bosseta. Així què, vols que posem unes estovalletes de roba?

El to sarcàstic de la mare no va aconseguir trencar l'encanteri. En Marc continuava dins la seva bombolla, feliç. L'Amàlia va sortir al rescat i li va donar suport amb fingida innocència:

—Sí! I tant! Per què no posem les tovalles de quadrets, com en un restaurant italià? —Va mirar la mare i va aguantar sense perdre el somriure la flamarada rancorosa que li van disparar els seus ulls—. Va, mama.

El pare escampava el formatge ratllat com si fos pólvora. En Marc començava a captar alguna cosa.

Un segon de silenci, temps suficient perquè la mare arranqués l'hule de la taula i sortissin disparats la fruitera, la ràdio, el cendrer, el diari. Perquè donés una plantofada a la safata i deixés escampats per terra els cossos pàl·lids dels macarrons sagnant salsa de tomàquet, cosits a trets pel formatge ratllat. Només va passar un segon fins que va dir:

—Val més que posem les estovalles fosques, que quan el teu germà menja pasta perd el coneixement i ho deixa tot sembrat de taques.

Al cap d'uns minuts començaven a dinar. A la taula de la cuina també hi tenien assignats llocs fixos. Ella i la mare, l'una al davant de l'altra, a la banda de la finestra. En Marc a la seva dreta.

—Al repartidor aquest de Marfisa li caurà el pèl —explicava el seu pare, brandant un macarró punxat amb la forquilla. El plat, buit, devorat amb la mateixa avidesa amb què esprenien aquells pocs moments de bonança.

—Doncs a mi al principi gairebé em va caure bé i tot —va comentar l'Amàlia.

—Però com pot ser que et...? —En Marc es va girar cap a ella amb expressió de disgust.

—He dit gairebé.

En Marc era el moralista de la família, almenys a ell li agradava veure's així i sempre iniciava discussions i polèmiques per demostrar la seva integritat. Ja es barallarien en un altre moment. Aquell dia no.

—Sabeu com es poden guanyar diners fàcils? —Va intervenir la mare—. Signant certificats de defunció. El barri és ple de vells que es moren sense que a ningú li preocupi gaire la causa. Ve el metge, signa el certificat i tots cap al cementiri.

—Llavors ens hauríem de fer enterradors —va dir en Marc, rient.

El pare es va quedar pensatiu. El comentari de la mare devia ser un altre d'aquells missatges críptics que aparentment només sabia desxifrar ell. En Marc, semblava, també ho havia notat; va aturar la riulla de cop i es va servir les restes que quedaven a la safata.

L'Amàlia va contemplar el perfil de la mare, que tenia la mirada perduda cap al jardí. Recordava que, quan era petita, de vegades l'observava d'amagat. Si ella se n'adonava, li deia: «És que ets molt guapa». La mare somreia. Després, però, el somriure se li torçava i li desfigurava el rostre, mentre els ulls deixaven escapar una foscor freda, com fang glaçat. Ara, als cinquanta-tres anys, encara era una dona guapa, però el llot de la mirada era permanent i només de vegades deixava sortir la dona que havia estat abans. A diferència del seu pare i del seu germà, l'Amàlia tenia la certesa que aquell estat era irreversible.

De sobte, quan es va sentir observada, la mare es va tombar cap a ella. Havia tornat a aparèixer aquella ràbia gèlida. L'Amàlia es va aixecar.

—Qui vol cafè?

La paraula li va omplir la boca del record d'un altre cafè, el primer. L'havia tastat allà, a la cuina, quan tenia vuit anys.

Un xarrup. Els ulls se li tanquen involuntàriament, la llengua retrocedeix, el nas s'arruga. Quan passa el calfred i tornes a obrir els ulls, ja saps que vols que es repeteixi aquella sensació aspra i amarga.

«T'ha agradat?»

«Sí.»

«Als teus germans no els va agradar gens.»

«A mi sí.»

«No ho expliquis a l'àvia ni al papa.» Li va picar l'ullet amb complicitat.

També era el record de les seves trobades clandestines a la cuina els dissabtes a la tarda, de la tassetta de vidre de color ambre on la mare li servia un dit de cafè, que diluïa amb llet. S'asseien a la mateixa taula, coberta llavors amb un hule de motius geomètrics, un cop tancada teatralment la porta perquè no les sorprenguessin. La mare mirava per la finestra i ella la imitava, xarrupava quan ella ho feia.

De vegades la mare, que ja no tenia alumnes, li explicava alguna història d'escriptors.

—D'una pedrada es va deixar matar Garcilaso. Com que volia ser el més valent, es va llançar a l'assalt d'una fortalesa i va pujar l'escala davant de tots, el molt talòs.

L'Amàlia reia, sobretot per la paraula «talòs».

I l'esgarrifava saber que l'emperador havia enviat a la forca tota la guarnició per venjar la mort del poeta.

—Una pedrada al cap. Cloc! I adeu sonets.

La mare aixecava la tassa de cafè i brindaven a la salut de Garcilaso el talòs, de Quevedo el coix malvat, dels amors de Pardo Bazán i Galdós.

Llavors se sentia única, l'escollida.

Després, la mare esborrava el rastre de la seva trobada. Rentava les dues tasses de color ambre i les deixava damunt la reixeta de l'escorreplats. Ningú que entrés a la cuina no s'adonaria de res.

L'Amàlia sabia guardar els secrets. Com ara que l'olor del cafè de la mare era diferent de la que feia el seu, perquè s'hi tirava rom. Privilegi de pirates i dels descendents dels indians.